

Ympäristövaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle hankintamenettelyä koskevaksi lainsäädännöksi

Talousvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle hankintamenettelyä koskevaksi lainsäädännöksi (HE 108/2016 vp): Asia on saapunut ympäristövaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava talousvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- vanhempi hallitussihteeri Markus Ukkola, työ- ja elinkeinoministeriö
- ylitarkastaja Tarja Sinivuori-Boldt, työ- ja elinkeinoministeriö
- ympäristöneuvos Anna-Maija Pajukallio, ympäristöministeriö
- ylitarkastaja Anu Häkli, ympäristöministeriö
- ylitarkastaja Sirje Stén, ympäristöministeriö
- selvitysmies, asianajaja Mikko Alkio
- johtaja Mari Pantsar, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra
- ryhmäpäällikkö Ari Nissinen, Suomen ympäristökeskus
- johtava konsultti Liisa Lehtomäki, Hansel Oy
- johtava asiantuntija Isa-Maria Bergman, Motiva Oy
- toiminnanjohtaja Jouni Keronen, Climate Leadership Council
- johtava lakimies Katariina Huikko, Suomen Kuntaliitto
- toimitusjohtaja Riku Eksymä, Jätelaitosyhdistys ry
- toimitusjohtaja Tatu Rauhamäki, Ympäristöteollisuus ja -palvelut YTP ry
- ruokakulttuuriasiamies Anni-Mari Syväniemi, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- erityisasiantuntija Tapani Veistola, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- lakiasiaain päällikkö Anneli Tiainen, Suomen Vesilaitosyhdistys ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Keskusrikospoliisi
- CSC - Tieteen tietotekniikan keskus Oy
- Suomen Kuntaliitto
- Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry

Valiokunnan lausunto YmVL 20/2016 vp

- Suomen Yrittäjät ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Ympäristönäkökohtien edistäminen julkisissa hankinnoissa

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (ns. hankintalaki) ja laki vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (ns. erityisalojen hankintalaki). Valiokunta ottaa lausunnossaan kantaa pääasiassa hankintalakiin. Keskeisten ehdotusten ja säännösten sisältö on kuitenkin näissä yhtenevä.

Hallituksen esityksen tavoitteena on edistää ympäristönsuojelua ja kestäväää kehitystä julkisten hankintojen kautta aikaisempaa laajemmalla, selkeämmällä ja täsmällisemmällä sääntelyllä. Hankintalaki perustuu EU:n hankintalainsäädäntöön, ja myös ehdotetut ympäristönsuojelua koskevat muutokset perustuvat direktiivimuutoksiin. Ympäristönäkökohtien huomioon ottaminen on täsmentynyt unionin tuomioistuimen ratkaisukäytännön kautta, ja myös hankintadirektiiviuudistuksessa vahvistettiin ympäristönäkökohtien asemaa.

Lakiehdotukseen sisältyvät säännökset, jotka täsmentävät ympäristönäkökohtien huomioon ottamista, ovat pääasiassa ympäristömerkkien käyttöä koskeva 72 §, kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen vertailuperusteita koskeva 93 § ja elinkaarikustannusten huomioon ottamista koskeva 95 §. Ympäristömerkkien käyttö on aiempaa laajemmin mahdollista, ja tarjousten vertailussa voidaan ottaa arvioitavaksi myös tuotteen tai palvelun elinkaarikustannukset. Elinkaari-kustannuksina pidetään myös ulkoisista ympäristövaikutuksista aiheutuvia ja hankinnan kohteeseen liittyviä kustannuksia, jos niiden rahallinen arvo voidaan määrittää ja tarkistaa. Kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen vertailuperusteiksi voidaan asettaa laadullisiin, yhteiskunnallisiin, ympäristö- tai sosiaalisiin näkökohtiin tai innovatiivisiin ominaisuuksiin liittyviä seikkoja.

Valiokunta pitää ehdotuksia kannatettavina ja katsoo, että uudistus kokonaisuudessaan edistää mahdollisuuksia ottaa ympäristönäkökohdat julkisissa hankinnoissa huomioon. Uudistuksen tavoitteena on korostaa mahdollisuuksia ja vähentää epäselvyyttä aiheuttavia tai rajoittavia tekijöitä ympäristönäkökohtien huomioon ottamiseksi. Sekä EU-sääntelyn että kansallisen lain ja muun ohjauksen selkeä lähtökohta on energiatehokkaiden, ympäristöystävällisten ja innovatiivisten hankintojen tukeminen. Valiokunta kiinnittää kuitenkin talousvaliokunnan huomiota siihen, että kuvatuista mahdollisuuksista huolimatta ympäristönäkökohdat saattavat jäädä käytännössä huomioon ottamatta. Ympäristönäkökohtien huomioon ottamista käytännössä rajoittaa useimmiten hankintayksiköiden osaamisen puute ja riskien välttäminen.

Valiokunta korostaa julkisten hankintojen tärkeää roolia ilmasto- ja ympäristöpolitiikan tavoitteiden edistämässä ja pitää tärkeinä tavoitteita ympäristönäkökohtien vahvistamisesta. HILMA-ilmoituskanavan kautta julkisten hankintojen lainsäädännön alaan kuuluvien ja ennakkoon ilmoitettujen hankintojen arvo oli vuonna 2014 20 miljardia euroa. Hankintayksiköt edustavat siten merkittävää ostovoimaa.

Valiokunnan lausunto YmVL 20/2016 vp

Pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelmassa kannustetaan julkista sektoria hiilineutraaleihin energiaratkaisuihin. Hallitusohjelman tavoitteena on myös 5 prosentin innovatiivisten hankintojen osuus kaikista julkisista hankinnoista. Valiokunta pitää hallitusohjelmakirjauksia hyvinä ja korostaa strategisen johtamisen merkittävää roolia julkisiin hankintoihin sisältyvän potentiaalinn käyttöön saamiseksi. Strategisessa johtamisessa on tunnistettava käyttämätön potentiaali ja asetettava tavoitteita kestävien hankintojen edistämiseksi. Tavoitteet eivät toteudu ilman selkeitä strategisia päätöksiä ilmasto-, ympäristö- ja innovatiivisten ratkaisujen tai cleantech-ratkaisujen suosimisesta niin kunnissa kuin valtion keskushallinnossakin.

Valtion hankintayksiköitä koskee myös valtioneuvoston periaatepäätös kestävien ympäristö- ja energiaratkaisujen (cleantech-ratkaisut) edistämisestä julkisissa hankinnoissa (13.6.2013). Muille julkisille hankintayksiköille periaatepäätös on suositusluonteinen. Periaatepäätöksen mukaan hankintayksiköiden on otettava energia- ja ympäristönäkökulma huomioon kaikkia hankintoja suunnitellessaan. Niiden tulee myös kartoittaa uusia vaihtoehtoja sekä huomioida cleantech-ratkaisujen hyödyntäminen painottaen erityisesti uusien tai olennaisesti parannettujen ratkaisujen syntymistä ja käyttöönottoa. Yksiköiden tulee myös hyödyntää kestävien hankintojen neuvontapalvelun tietopankkia, elinkaarikustannuslaskentaa ja mahdollisuuksien mukaan muita laskureita energia- ja materiaalitehokkuuden lisäämiseksi ja kustannusten vähentämiseksi.

Strategisen johtamisen ohella keskeinen haaste liittyy puutteisiin hankintayksiköiden osaamisessa. Erityisesti suurissa kaupungeissa on hyvääkin osaamista, mutta yleisellä tasolla hankintayksiköt tarvitsevat neuvontaa ja koulutusta kestävien hankintojen tekemiseksi. Tähän asti neuvontaa ja koulutusta on ollut saatavilla projektiluonteisesti. Valiokunta korostaa, että neuvonnan tuki tulee järjestää pysyväälle pohjalle pitkäjänteisen työn mahdollistamiseksi. Motiva Oy ja Kuntaliiton yhteydessä toimiva julkisten hankintojen neuvontayksikkö ovat antaneet neuvontaa tähän asti.

Sääntelyn tavoitteena on myös yksinkertaistaa menettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa. Valiokunta toteaa, että tavoitteesta huolimatta hankinnat ovat usein haastavia kokonaisuuksia ja osaamista tarvitaan. Mahdollisimman konkreettinen ja käytännöllinen ohjeistus ja neuvonta yksinkertaistavat työtä käytännön tasolla.

Esimerkiksi ympäristömerkin osalta hankintayksiköt voivat hallituksen esityksen mukaan vaatia suoraan tiettyä ympäristömerkkiä niin halutessaan. Yksiköiden pitää kuitenkin ensin tietää, mille tuoteryhmille ylipäänsä on mahdollista saada ympäristömerkki ja että niitä on myös myönnetty. Kun hankintayksikön tulee hyväksyä myös kaikki vaatimaansa merkkiä vastaavat merkit, on tarvetta vertailutaulukoille, joista selviää kunkin merkin hyväksymisen kriteerit ja mitkä kaikki muut merkit täyttävät vastaavat kriteerit. Huomioon on otettava sekin näkökohta, että pienillä ja keskisuurilla yrityksillä ei aina ole varaa hankkia ympäristömerkkiä. Jotta merkin vaatiminen ei sulkisi pois kategorisesti pk-yrityksiä, hankintayksikkö voi määritellä merkin sijaan myös vastaavat ominaisuudet, jotka merkin myöntämiseksi vaaditaan. Ilman vertailutaulukoita ja muuta vastaavaa perusaineistoa tavoite menettelyn yksinkertaistamisesta ja hallinnollisen taakan keventämisestä ei toteudu.

Erityisesti elinkaarikustannusten huomioon ottamista koskeva uusi säännös on tarpeen ja edistää kestävien cleantech-ratkaisujen käyttöönottoa. Elinkaarikustannuksen käsite sisältää kaikki ra-

Valiokunnan lausunto YmVL 20/2016 vp

kennusurakoiden, tavaroiden ja palvelujen elinkaaren aikaiset kustannukset, kuten tutkimus-, kehitys-, tuotanto-, kuljetus-, käyttö-, ylläpito- ja käytöstä poistokustannukset. Lisäksi elinkaarikustannukset voivat sisältää myös kustannuksia, jotka aiheutuvat ulkoisista ympäristövaikutuksista, kuten tuotteessa käytettyjen raaka-aineiden hankkimisesta aiheutuvista saasteista taikka itse tuotteen valmistuksen aiheuttamasta ympäristön pilaantumisesta. Hallituksen esityksen mukaan laskeutumisessa voitaisiin käyttää esimerkiksi Motivan, kuntien kansainvälisen kestävä kehityksen järjestön ICLEIn sekä Ruotsin kilpailuviranomaisen internetsivujen elinkaarikustannusten laskeutumiselle eri tuoteryhmille. Elinkaarikustannukset voidaan huomioida tarjousvertailussa, mutta siihen ei ole velvollisuutta.

Rakennusten elinkaarikustannusten kannalta olennaista on myös, että rakennukset rakennetaan ja korjataan tavalla, joka ehkäisee kosteus- ja sisäilmaongelmien muodostumista. On tärkeää, että hankinnat toteutetaan tältä osin asiantuntevasti. Valiokunta toteaa myös, että hankintayksiköiden osaaminen usein on puutteellista, mikä johtaa siihen, että laatuksiteerejä ei osata tarpeeksi arvioida eikä niiden pohjalta uskalleta tehdä hankintapäätöksiä. Tämä voi johtaa puutteellisten suunnitteluresurssien käyttöön esimerkiksi kunnallisissa uudisrakennus- ja peruskorjaushankkeissa. Olisi tärkeää kehittää paitsi hankintayksiköiden asiantuntemusta myös laadullisten kriteereiden arvioimismenetelmiä ja myös mahdollistaa niiden tehokas käyttö lain puitteissa.

Rakennusmateriaalien aiheuttama ympäristökuormitus voidaan huomioida vaatimuksena tai vertailukriteerinä rakennusmateriaalien valinnassa uudis- ja korjausrakentamiskohteissa. Ohjeistusta tarvitaan esimerkiksi siitä, miten hankintayksikkö voi käytännössä edellyttää uusiutuvien rakennusmateriaalien käyttöä tai uusiutuvilla energialähteillä tuotettua sähköä. Hankintayksikkö voi itse määrittää, mitkä seikat ovat hankinnan elinkaareissa tärkeimmät kustannuksia aiheuttavat tekijät ja mitkä seikat otetaan huomioon elinkaarikustannuksia vertailtaessa.

Valiokunta korostaa, että elinkaarikustannusten arvioiminen edistää energia- ja ilmastotavoitteiden saavuttamista samanaikaisesti kustannustehokkuuden ja kilpailukyvyn parantamisen kanssa. Myös elinkaarikustannusten arvioiminen edellyttää kuitenkin osaamisen ja työkalujen kehittämistä sekä viestintää niin hankintayksiköille kuin tavaroiden ja palveluiden toimittajillekin.

Mahdollisuus asettaa vertailuperusteeksi myös innovatiivisia ominaisuuksia liittyvä vahvasti cleantech-osaamisen kehittämiseen ja kilpailukyvyn lisäämiseen. Jos hankintayksikössä ei ole tarvittavaa teknistä tai elinkaariarviointien tekemiseen liittyvää osaamista tai sitä ei ole muuten saatavilla, hankintayksiköt päätyvät useimmiten ottamaan käyttöön jo muualla käytössä olevia ratkaisuja, mikä vaikeuttaa innovatiivisten ratkaisujen käyttöönottoa. Samoin jos johto ei kannusta innovatiivisiin hankintoihin, riskit minimoidaan ja hankinnat jäävät tekemättä. Olisikin tarpeellista myös kannustaa kehittämään menetelmiä, joiden avulla hankintayksiköjä voidaan paljasta onnistuneista innovatiivisista hankinnoista.

Valiokunta korostaa lopuksi, että kaiken kaikkiaan käytännön toimijoiden tueksi tarvitaan käytännöllisiä työkaluja, kuten konkreettisia hankintamappeja, malleja ja mittareita. Esimerkiksi hiilijalanjäljestä olisi mahdollista kehittää tällainen mittari. Hiilijalanjälki tarkoittaa sitä kuormaa, jonka tietty tuote, toiminta tai palvelu elinkaarensa aikana kasvihuonekaasujen muodossa aiheuttaa. Selkeä mittari tuotteiden, palveluiden ja toimintojen hiilijalanjäljelle auttaisi esimerkiksi kuntia saavuttamaan hiilineutraaliustavoitteensa ja voisi olla tulevaisuudessa laajasti eri toimijoi-

Valiokunnan lausunto YmVL 20/2016 vp

den käytössä. Hiilijalanjälki ilmoitettaisiin massana, kasvihuonekaasujen yhteenlaskettuna määränä eli hiilidioksidiekvivalentteina ottamalla yleensä huomioon niiden ilmastoja lämmittävä vaikutus verrattuna hiilidioksidiin. Laskureita on toistaiseksi käytetty pilottityyppisesti muutamissa julkisissa hankinnoissa, mutta yleisesti käyttökelpoisen laskurin käyttöön saaminen edellyttää sekä menetelmällistä kehitystyötä että yhdessä kehittämistä julkisia hankintoja tekevien organisaatioiden kanssa.

Valiokunta pitää tärkeänä, että talousvaliokunta arvioisi myös mahdollisuuksia muuttaa ympäristönäkökohtien huomioon ottamista koskevat säännökset mahdollistaviksi sellaisissa hankinnoissa, joissa ympäristövaikutusten arviointi on relevanttia. Hallitusohjelman tavoitteet päästövähennyksistä, hiilettömän, puhtaan ja uusiutuvan energian lisäämisestä sekä bio- ja kiertotalouden edistämisestä edellyttävät julkisen sektorin selvää tahtotilaa energiatehokkaiden, ympäristöystävällisten ja innovatiivisten hankintojen suosimisesta, jotta julkisten hankintojen potentiaali markkinoiden muuttumisen edistäjänä täysimääräisesti toteutuisi.

Muita huomioita

Hankintalakiehdotukseen sisältyy velvoite vaatia rikosrekisteriote, jos hankintayksikön tiedossa on, että tarjoaja on tuomittu säännöksessä mainitusta rikoksesta rangaistukseen. Ympäristörikokset ovat olennainen osa harmaata taloutta, ja onkin perusteltua, että ympäristörikoksetkin on tunnistettu poissulkemisperusteissa. Lakiehdotuksen 81 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan hankintayksikkö voi sulkea tarjouskilpailusta ehdokkaan tai tarjoajan, joka on laiminlyönyt esimerkiksi ympäristövelvoitteitaan. Valiokunta toteaa, että samaa rikkomusta tai laiminlyöntiä voidaan joissain tapauksissa pitää 5 kohdassa tarkoitettuna poissulkemisperusteena, esimerkiksi rikoslain 48 luvun mukaisia ympäristörikoksia. Myös verojen, työehtojen tai sosiaaliturvamaksujen laiminlyöminen on poissulkemisperuste.

Valiokunta kiinnittää huomiota myös sidosyksikkösääntelyn muutoksiin. Hallituksen esityksessä ehdotetaan valtion sidosyksiköille EU-direktiiviä tiukempaa kansallista rajaa harjoittaa liiketoimintaa muiden kuin siihen määräysvaltaa käyttävien hankintayksiköiden kanssa. Liian tiukka myynnin rajoittaminen muille kuin sidosyksikön omistajalle voi estää esimerkiksi osallistumisen EU-rahoituksella toteutettaviin hankkeisiin, jotka suoraan palvelevat EU-direktiivien kansallista täytäntöönpanoa ja joissa sidosyksikkö on keskeisenä toimijana ministeriöiden apuna. Tällainen tilanne on esimerkiksi Motiva Oy:n osalta EU:n yhteistoimintamenettelyissä. Tilanteen ehkäisemiseksi tulisi laissa määritellä sidosyksikön asiakkaat ja sulkea ne ulosmyyntirajan soveltamisen ulkopuolelle, jotta EU-rahoitusmahdollisuuksien hyödyntäminen ei perusteettomasti vaarantuisi.

Sidosyksikkösääntelyn vaikutukset jätehuollon järjestämiseen

Voimassa olevassa hankintalaissa kunnan jätelaitoksen sidosyksikköaseman yhtenä edellytyksenä on, että pääosa kunnan jätelaitoksen toiminnasta muodostuu omistajakunnille tuotetuista palveluista. Se, kuinka suuri osa jätelaitosten liikevaihdosta saa muodostua muusta kuin omistajakuntien toimeksiantoon perustuvasta toiminnasta ilman uhkaa sidosyksikköaseman menetyksestä, ei ole selkeää nykyisen lainsäädännön eikä EU-tuomioistuimen oikeuskäytännönkään perusteella. Tuomioistuimen ratkaisukäytännössä on kuitenkin katsottu, että sidosyksikköasemaa ei ole vaarantanut se, että ulosmyynnin osuus on 10—13 %. Ulosmyynnin sallittuun enimmäismää-

Valiokunnan lausunto YmVL 20/2016 vp

rään tuomioistuin ei ole ottanut kantaa. EU:n hankintadirektiivissä sallittu ulosmyynnin enimmäismäärä on 20 %.

Hallituksen esityksessä esitetään merkittäviä rajoituksia sidosyksiköiden toiminnan kohdistumista koskevan vaatimuksen osalta. Hallituksen esityksen mukaan sallitun ulosmyynnin osuus olisi 5 % ja enintään 500 000 euroa, kun hankintadirektiivissä sallitaan sidosyksiköille enintään 20 %:n ulosmyynti muille kuin omistajille. Valiokunta toteaa, että asiantuntijakuulemisessa on esitetty hyvin erilaisia näkemyksiä perustellusta ulosmyynnin osuudesta. Hankintalakia valmistellut työryhmä esitti ulosmyynnin osuudeksi 10 %, mutta työryhmän sisälläkin näkemykset poikkesivat toisistaan. Jätealan markkinatoimijat puoltavat 0 %:n osuutta, kun taas kunnallisten toimijoiden edustajat pitävät lähes 20 %:n osuutta välttämättömänä.

Tilanteen arviointia vaikeuttaa myös se, että hallitusohjelman mukaan jätelakia muutetaan siten, että kunnille jätelaissa annetut yksinoikeudet rajataan asumisessa syntyvään jätteeseen. Kunnan järjestämisvastuun piiristä siirtyisi pois muu kuin asumisessa syntyvä yhdyskuntajäte, esimerkiksi julkisessa toiminnassa ja yksityisessä sosiaali-, terveys- ja koulutuspalvelussa syntyvä yhdyskuntajäte. Kunnat voisivat muutoksen jälkeen tarjota jätehuoltopalveluja muille kuin kotitalouksille ainoastaan markkinaehtoisesti tai ns. TSV-palveluna eli toissijaisen vastuun piirissä. Jätelain 33 §:n mukainen toissijainen palvelu eli ns. TSV-palvelu tarkoittaa kunnan toissijaista vastuuta järjestää myös muun kuin asumisessa syntyvän yhdyskuntajätteen jätehuolto, jos jätteen haltija sitä palvelutarjonnan puutteen vuoksi pyytää ja jäte on laadultaan ja määrältään soveliasta kuljetettavaksi ja käsiteltäväksi kunnan jätehuoltojärjestelmässä. Jätelain soveltamisen lähtökohdina on ollut, että edellä mainitut velvoitteet ovat kunnan lakisääteisiä velvollisuuksia ja kysymys näin toiminnasta, joka ei vaaranna kunnan jäteyhtiön sidosyksikköasemaa.

Hallituksen esityksessä uudeksi hankintalainsäädännöksi ehdotetaan sidosyksikkösääntelyn olennaista tiukentamista nykyisestä. Sallitun ulosmyyntirajan edellä mainittu kiristäminen 5 %:iin, sääntelyn muutokset ja hallitusohjelman tarkoittamat muutokset jätelakiin kunnan vastuulle kuuluvien jätteiden määrittämiseksi merkitsevät suurta muutosta kunnallisten jätehuoltoyhtiöiden toimintaan.

Ympäristöministeriö on asettanut työryhmän, jonka tehtävänä on valmistella yhdyskuntien jätehuollon vastuunjakoja koskevaa uudistusta sekä selvittää jätelain ja hankintalain yhteensovittamista. Työryhmän työ valmistuu vasta myöhemmin ja lainmuutosta koskeva hallituksen esitys ennen kesää 2017. Valiokunta pitää valitettavana sitä, että se joutuu arvioimaan hankintalakiesitystä tässä tilanteessa, jossa vaikutusten arviointityö on vielä kesken.

Ympäristöministeriön työryhmän alustavan arvion mukaan ehdotettu hankintalain uusi 15 § ei estä kuntia järjestämästä lakisääteisiin velvollisuuksiinsa kuuluvia jätehuollon palveluja ja TSV-palvelua määräysvallassaan olevien kunnallisten jätelaitosten toimesta. Sääntelyä tai vähintäänkin lain perusteluja on kuitenkin täsmennettävä sen selventämiseksi, mitä TSV-palvelun piiriin katsotaan kuuluvan. Myös hankintadirektiivin 12 artiklan 1 kohdan sanamuoto on tältä osin selvästi tarkempi kuin hallituksen esityksessä ehdotettu, joten täsmennys on myös tältä osin perusteltu.

Valiokunnan lausunto YmVL 20/2016 vp

Ympäristövaliokunta kiinnittää talousvaliokunnan huomiota tarpeeseen ottaa huomioon mainittua TSV-palvelun määrittelyä koskeva selvitystyö ja selventää lainsäädännössä tai mietinnössään muutoin lakisäateisen TSV-palvelun ja markkinaehtoisen palvelun välistä rajanvetoa siten, että kunnalliset jätehuoltoyhtiöt pystyvät edelleen tarjoamaan lakisäateiset palvelut.

Asiantuntijakuulemisen perusteella on ilmeistä, että sekä prosentti- että euromääräinen ehdotettu ulosmyyntiraja merkitsisi useille jätehuoltoyhtiöille merkittävää välitöntä tarvetta sopeuttamistoimiin ja asiakasmaksujen korotuspaineeseen. Koska yhtiöt ovat kuitenkin sopimuksin sitoutuneet useiksi vuosiksi tiettyjen jäte-erien vastaanottamiseen, tämä ei ole käytännössä mahdollista. Lisäksi ulosmyyntiprosentin määrittämisen perusteeksi ehdotettu edeltävien kolmen vuoden keskimääräinen kokonaisliikevaihto laskentatapana johtaisi käytännössä ulosmyyntirajan taannehtivaan soveltamiseen jo ennen lain voimaantuloa toteutuneeseen palvelujen myyntiin. Valiokunta pitää näistä syistä välttämättömänä, että sidosyksiköille joka tapauksessa varmistetaan kohtuullinen mahdollisuus sopeuttaa toimintaansa kiristyvään sääntelyyn.

Koska hankintalaki on menettelyä koskeva laki, on lähtökohtaisesti perusteltua säätää jätehuoltoa varten tarpeellisista poikkeuksista, kuten mahdollisesta erillisestä ulosmyyntirajasta, hankintalain sijaan jätelaissa. Tällöin hankintalakiin ilmeisesti tarvittaisiin kuitenkin lakien välisestä suhteesta viittaussäännös. Kun jätelain muuttamista koskeva hallituksen esitys valmistuu vasta keväällä 2017, tulisi mainittu jätelain muutos voimaan eriaikaisesti hankintalain kanssa, noin puoli vuotta hankintalain jälkeen. Sääntelyn selkeyden vuoksi ja kunnallisten jätelaitosten hallitukseksi sopeuttamiseksi muuttuvaan sidosyksikkösääntelyyn tulisi hankintalakiin siksi lisätä siirtymäsäännös, jolla kunnan yksiköiden toiminta turvattaisiin riittäväksi ajaksi voimassaolevan sääntelyn mukaisesti.

Valiokunta kiinnittää lopuksi talousvaliokunnan huomiota siihen, että jätevesien käsittelylaitokset ehdotetaan poistettavaksi erityisalojen hankintalaista, ellei laitos huolehdi myös talousvedestä. Hankintalain piiriin siirtyisivät siten kuntien yhteiset jätevedenpuhdistamot ja muut pelkästään viemärintiä ja käsittelyä harjoittavat laitokset. Valiokunta pitää tärkeänä, että siirtoa vielä harkitaan ottaen huomioon jätevesien käsittelyn luonne välttämättömyyspalveluna.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Ympäristövaliokunta esittää,

että talousvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 20.10.2016

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Satu Hassi vihr
varapuheenjohtaja Silvia Modig vas
jäsen Anders Adlercreutz r

Valiokunnan lausunto YmVL 20/2016 vp

jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Susanna Huovinen sd
jäsen Pauli Kiuru kok
jäsen Rami Lehto ps
jäsen Eeva-Maria Maijala kesk
jäsen Riitta Myller sd
jäsen Martti Mölsä ps
jäsen Pertti Salolainen kok
jäsen Katja Taimela sd
jäsen Ari Torniainen kesk
jäsen Mirja Vehkaperä kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos